

de mínims”, planteja. Una proposta que també han d'estar disposats a compartir els professors que participen en el programa. Flexibilitzar no vol dir renunciar, vol dir ser capaç de trobar un espai comú pel bé de tots. “Si no aprenem que el dualisme es pot superar i que les decisions tenen graus, podem ensopegar de ple amb un immobilisme que no porta enlloc.” Una altra frase amb missatge. N'hi haurà més.

Arriba el moment de preguntar quins són els recursos que poden apropar els infants al món de la filosofia. Nomen els té molt clars: els contes, els jocs i l'art. “La comprensió d'una història és el primer pas per a la reflexió, el joc que és un dret reconegut per l'ONU en la Declaració dels Drets de l'Infant, ja que permet el coneixement i posa les bases de la socialització, i disciplines com la música i la pintura, injustament arraconades, són bàsiques per estimular el pensament filosòfic”, enumera.

Jordi Nomen és cap del departament d'humanitats de l'Escola Sadako de Barcelona. També fa classes d'Educació per a la ciutadania a la UAB. Titulat en història per la UB té un màster en filosofia per la UdG

⇒ JOSEP LOSADA

I davant la defensa aferrissada de la filosofia en el món educatiu, aquesta evidència que és un puntal per millorar les generacions futures, sorgeix el dubte: per què sovint se la menysté, a l'escola? “Per diversos factors, entre els quals es troba des d'un ensenyament erroni fins a una voluntat clara i interessada de diferents sectors de desprestigiar-la i evitar que aprenguem a pensar per nosaltres mateixos”, sentència. I qui ho vol això? “Els grans poders que hi ha en el món, als quals interessa garan-

tir persones manipulables a les quals es pugui vendre un discurs únic”, explica. Nomen considera que la societat ja es troba en aquest punt i es mostra molt crític amb aquells que defensen que hem assolit una democràcia plena: “Res més lluny d'això! Ja ho deia l'Aranguren, la democràcia és una utopia i sempre estarà en construcció”, puntualitza. Davant d'aquest panorama, la feina de la filosofia a les escoles esdevé titànica. “Molt cert, perquè comprovem que la filosofia incomoda, i això és molt estimulant per a nosaltres i ens empeny a seguir endavant”, assegura, i recorda que els infants en aquest camp no tenen els topalls i els filtres que sí que portarà l'edat adulta. “La nostra feina ha d'estar orientada a provocar que els nens i els joves facin preguntes, totes les que vulguin fer i que moltes vegades fins i tot descol·loquin el professor”, constata. I deixa anar l'últim missatge. “L'educació pot canviar el món.” Aquí no cal diàleg filosòfic, perquè hi estic plenament d'acord.

EN DETALL

► **Darrerament, promoure el debat a classe ha generat molta controvèrsia i fins i tot s'ha denunciat personal docent.**

Partint de la màxima que el professor o el mestre no ha de fer el paper d'adoctrinador, el debat ha d'entrar a les aules, perquè la vida és debat i s'ha de poder parlar de tot.

► **La sèrie 'Merlí' ha donat un plus als professors de filosofia?**

Ens ha fet més visibles, és cert, però cal recordar que es tracta d'un producte d'entreteniment. La sèrie té aspectes molt bons i d'altres no tant bons. Sí que és veritat que ha col·locat la filosofia com a saber que ens pot ser útil a la vida. *Merlí*, a més, deixa clar que la utilitat de la filosofia no és la de ser feliços, sinó tot el contrari, comporta neguit, perquè et fa veure com va el món i t'obliga a pensar.

► **La filosofia demana molt d'esforç i no tothom està disposat a fer la inversió.**

Quan s'han aconseguit grans coses en la història de la humanitat sense esforç? Hem de superar la comoditat i no acceptar sense més una societat de consum que posa el mercat en el centre de tot. El filòsof coreà Byung-Chul Han ho diu molt clarament. Estem en la societat del cansament i de la mercaderia. Les persones ens venem com una mercaderia i després d'això tenim seriosos riscos de perdre la nostra humanitat.

► **Caram, quin futur més negre.**

Aquesta deshumanització només té dos camins possibles: la destrucció de l'espècie o la seva mecanització total, la conversió de la persona en un ésser biònic que aspira a la immortalitat. Una immortalitat, però, que no resol la pregunta fonamental: si soc immortal, com afrontaré l'avorriment? No hi voldria viure en un futur així, un futur on ja no serem humans.

► **I què recomana?**

Imbuir-nos ara mateix d'humanitats: art, literatura, música, pintura... i filosofia!

LA CONVERSA

Jordi Nomen Professor i autor del llibre 'El nen filòsof'

“La filosofia incomoda i això és estimulante”

TERESA MÁRQUEZ
mtmarquez@lrp.cat

Quedem a l'Escola Sadako, a la part alta de Barcelona, quan ja han acabat les classes i el professorat enllesteix els darrers serrells del curs. Seiem en un despatx petit, amb la finestra oberta a l'exterior i acabem, evidentment, filosofant. Jordi Nomen se'm descobreix com un home obert i amb un discurs clar, que no esquivia cap pregunta i que aprofundeix en les respostes perquè vol que se l'entengui. No pontifica, planteja. No imposa, convida a aprofundir. Es confessa ple de dubtes després de més de trenta anys ensenyant filosofia, però defensa amb dents i ungles la necessitat que els infants, ja de ben petits, ho comencin a qüestionar tot. Assegura que és la millor manera de garantir que quan arribin a grans siguin ciutadans amb esperit crític i menys difícils de manipular pels grans poders. D'aquí sorgeix el seu primer llibre, *El nen filòsof. Com els infants poden aprendre a pensar per ells mateixos*. “La filosofia no dona felicitat, dona llibertat”, etziba sense contemplacions durant una conversa estimulante que s'omplirà de frases lapidàries com aquesta que conviden a la reflexió i que obliguen l'entrevistadora a mantenir els cinc sentits alertes. “El fet d'ensenyar els infants a filosofar, que no és el mateix que aprendre les idees dels filòsofs, es va començar a gestar als Estats Units quan el també educador Matthew Lipman es va adonar que quan preguntava als seus alumnes què pensaven sobre algun tema eren incapaçs de manifestar la seva opinió”, exposa. D'aquella mancança preocupant va sorgir un programa orientat a infants i joves de 6 a 18 anys a base d'històries protagonitzades també per canalla que plantejaven models de diàleg filosòfic que posteriorment es tractaven a classe. Nomen, que col·labora també amb el Grup IREF, una associació que promou l'aplicació del projecte educatiu de Lipman, es felicita que a

REPTE

“Cal incentivar la curiositat dels alumnes, plantejar-los el dubte, que hagin de qüestionar, de preguntar, d'indagar, de no donar res per segur”

FLEXIBILITAT

“Si no aprenem que el dualisme es pot superar i que les decisions tenen graus, podem ensopegar de ple amb un immobilisme que no porta enlloc”

AMENACES

“La filosofia no agrada als grans poders que hi ha al món, als quals interessa garantir persones manipulables a les quals es pugui vendre un discurs únic”

Catalunya “hi ha afortunadament una implementació molt més notable d'escoles que apropen la filosofia als estudiants, que volen que els nens pensin per ells mateixos i també de professors que es formen per poder ensenyar-la”.

Emulant Sòcrates? “Sí, perquè els mestres, siguin de la disciplina que siguin, han d'aprendre a preguntar, a facilitar el diàleg filosòfic”, diu. Curiosos, perquè els alumnes no esperen d'un professor que precisament qüestionari les preguntes que es fan. “Representa tot un repte per al professional, perquè són els nens els que trien el tema del qual volen parlar i el mestre ha d'estar preparat, ha de tenir recursos per parlar de qualsevol àmbit”, manté. Aquest plantejament representa un ventall molt ampli que no defuig els grans temes transcendents com la mort, la pobresa, la felicitat, la malaltia... “En el diàleg filosòfic, però, has d'evitar la personalització per afavorir la participació de tota la classe i com a mestre no et pots decantar per cap de les opcions que es plantegen, perquè la finalitat última és visualitzar com n'és, de diversa, la societat, i que cal acceptar punts de vista diferents al nostre”, explica Jordi Nomen.

“La filosofia tampoc pretén arribar a un consens si els plantejaments són contradictoris, però el que sí que ha de fer és ajudar a desenvolupar i afinar els arguments amb què es defensen totes les posicions”, insisteix, i deixa anar una altra afirmació transcendent: “La veritat única no existeix, és el resultat d'una construcció multifactorial que fem entre tots.” Afavorir el diàleg filosòfic a classe no és fàcil, precisament perquè nens i joves no estan disposats, *a priori*, a variar la seva manera de pensar. “Tenen interioritzat, perquè així els hi hem traslladat els adults, que canviar d'opinió és una mostra de debilitat, un acte de feblesa, i per això el diàleg afavoreix com enriquir l'objecte de discussió amb una mirada col·lectiva”, constata, i remarca que “un dià-

leg no és un debat, perquè en un debat hi ha dues posicions a les quals costa arribar a una entesa i, en canvi, un diàleg potser no acabarà en consens, però sí que et fa veure el tema tractat des d'una perspectiva nova que no havies previst.”

Queda clar, doncs, que per aconseguir futurs ciutadans amb criteri cal posar en marxa la màquina de filosofar ben aviat. “I sobretot d'incentivar-los la curiositat, de plantejar el dubte, de qüestionar, de preguntar, d'indagar, de no donar res per segur.” Però la resposta crítica i creativa que demana la filosofia també es complementa amb una tercera pota tan o més important, segons Jordi Nomen. “El pensament curós fa molta falta, perquè recull els valors que compartim com a ciutadans i que faciliten la convivència en pluralitat”, diu, i ho exemplifica: “Quan s'ha de triar un tema a classe, els alumnes s'adonen que han de flexibilitzar les seves posicions per encabir les dels altres i així afavorir l'entesa, encara que sigui

